

Formaal, jeg nævnedes: Jordens Opdyrkning, efter at Tørven er fjernet. Det er Undergrundens Beskaffenhed. Medens Overfladen er stærkt hvelvet, er Mosens Bund omtrent plan; praktisk taget, kan man sige, at Bunden er helt flad, og den består i Almindelighed af Sand. Afdøde Oberstløjtnant Dalgas har foretaget en stor Mængde Undersøgelser af den store Vildmose og har i sin Tid lavet en fuldstændig Plan for Mosens Opdyrkning. Han har i Slutningen af 70erne foranstaltet en hel Mængde Boringer, i alt omtrent 2,600, for at undersøge dels Tørvens Beskaffenhed, dels Underlagets, og disse Boringer viste, at Undergrunden i næsten alle Tilfælde består af Sand, men der findes dog ogsaa Undergrund af en anden Beskaffenhed, og det er da navnlig i Nærheden af Ryaa, hvor der i et Par Tilfælde findes Undergrund bestaaende af Ler og i enkelte Tilfælde af Dynd, og hvor man ofte støder paa Muslingebanker. Det maa siges, at en saadan Undergrund af Sand og i nogle Tilfælde Ler ikke lægger nogen som helst Hindring i Vejen for Udnyttelse af Jorden til Landbrugsjord, efter at Tørven er afgravet.

Det maa indrømmes, at Tørvemassens lette Beskaffenhed ingenlunde gør den særlig egnet til Brændtørv, vel nok brugbar, men ikke særlig velegnet, og det beror simpelt hen paa, at en saadan Tørvemasse indeholder for faa Varmeværdier i Forhold til dens Volumen, saa at navnlig Transportforholdene kommer til at spille en ikke ubetydelig Rolle. Dette kan man dog bøde paa ved at ælte Tørven i Stedet for at skære den, og det er naturligvis ogsaa den Fremgangsmaade, man i alt væsentligt tilsigter. Tørven bliver jo fastere, naar man ælter den, der bliver en større Varmeværdi i Forhold til Tørvens Volumen ved Æltetørv end ved Skæretørv. Men selv om Tørven ingenlunde er en første Klasses Tørv, vil jeg dog minde om, at vi staar i en saadan Situation med Hensyn til Fremskaffelse af Brændsel, at vi ikke kan være kræse paa dette Omraade. Der er ingen, der ved, hvad Fremtiden vil bringe, hvilke vanskelige Forhold der kan fremkomme med Hensyn til vort Lands Forsyning med Brændsel, og skulde vi komme til at mangle det fornødne Brændsel, vilde det mærkes saa at sige paa næsten alle Omraader indenfor vort Samfund. Derfor siger jeg, at selv om her ikke netop kan fremstilles første Klasses Brændsel, vilde det alligevel være uforsvarligt ikke at udnytte de Arealer, vi her har til Raa-

dighed, og som hidtil har henligget i unyttet Tilstand. Der er den Fordel ved denne Tørv, at dens Askeprocent er meget lille, idet den efter de foretagne Undersøgelser kun indeholder 2—3 pCt. Aske. Det er et meget ringe Askeindhold, og det har selvfølgelig stor Betydning.

Men medens Hensynet til Fremskaffelse af Brændsel er den første Betingelse for og den egentlige Grund til, at jeg kan anbefale, at Staten skrider til Erhvervelse af disse Arealer, er der dog ogsaa andre Ting, der taler for, at man søger i saa høj Grad som muligt at udnytte de Hjelpe-midler, vi har af denne Art. Jeg skal i denne Forbindelse minde om, at de sidste Par Aar har taget haardt paa vore Skov- og Plantagearealer. Det er i Aar andet Aar, i hvilket vi har paabudt en dobbelt saa stor Hugst i vore Skove og Plantagearealer som i de forudgaaende 3 Aar, og det kan maaske nok gaa i et Par Aar, og denne Hugst kan maaske endog i mange Tilfælde være gavnlige, fordi der er Plantager, som er forsømte med Hensyn til Hugst, men dette kan ikke gaa i det lange Løb, uden at man gør stor Skade paa vore Skove, og det vilde ikke være heldigt nu, da vi har faaet Skovprocenten hævet op fra 3 pCt. til 7—8 pCt., om vi skulde slaa vor Skovprocent ned igen til 2—3 pCt. Derfor mener jeg, at ogsaa af Hensyn til den truende Mishandling af vore Skove har det den største Betydning at aflaste Hugsten i Skovene ved Fremstilling af Tørv, og det er da heldigt, at vi netop har liggende her en Snes Tusinde Tønder Land i alt væsentligt hidtil unyttet, som kan afgive det fornødne Brændsel.

Lad mig endvidere nævne, at der rundt omkring i de saakaldte Lavmosearealer — ved Lavmoser forstaas græsbevoksede Arealer, Tørvejordsenge — navnlig i de sidste Aar har været og desværre ogsaa i høj Grad i den kommende Sommer vil blive tilvirket ikke ubetydelige Mængder af Tørv. Disse Lavmosearealer er imidlertid værdifulde som Landbrugsjord, idet de kan afgive Græsning eller Græs til Høslæt; men medens man ved Højmoserne, de lyngklædte Moser, er i Stand til at fjerne Hovedmassen af Tørvene uden at skulle efterlade en Sø, er det modsatte oftest Tilfældet med Lavmoserne, idet man ved at opskære Lavmoserne i Tørv i Regelen efterlader en Sø eller Dam, som er fuldkommen værdiløs. Derfor maa man med nogen Bekymring se paa, at disse Lavmoser udnyttes i saa stor Udstrækning, som Tilfældet er,